

YENİ MEDYAYI HEGEL'İN TİN KAVRAMI BAĞLAMINDA DÜŞÜNMEK

Hakan TAN

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Türkiye

hakan.tan@nisantasi.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-5837-1846>

<i>Atf</i>	Tan, H. (2024). "YENİ MEDYAYI HEGEL'İN TİN KAVRAMI BAĞLAMINDA DÜŞÜNMEK". İletişim Çalışmaları Dergisi, 10 (1), 17-47.
------------	---

Geliş tarihi / Received: 24 Kasım 2023

Kabul tarihi / Accepted: 24 Aralık 2023

DOI: 10.17932/IAU.ICD.2015.006/icd_v010i1002

ÖZ

Sosyal bilimlerde yeni ve sosyal medyayı anlama çalışmalarında pozitivist, eleştirel ve hermeneutik kavram, kuram, yöntem ve teknikler öne çıkmaktadır. Oysa felsefe hakikate ulaşma yollarını araştırır; olgu ve olayları betimler; kavramlaştırır ve kuramlaştırır. Hegel'in felsefesi ve görüngübilim çerçevesinde, mantık ve diyalektiği kullanarak yeni ve sosyal medyayı anlama çalışması, Tin'in varoluşsal sürecini açıklamamıza yol göstermektedir. Hegel'e göre Tin, Öznel, Nesnel ve Mutlak'tır. Nesnel Tin, hüküm verendir, objektif olarak doğruyu, gerçeği ve hakikati arayan, araştıran ve inceleyendir. Nesnel Tin sadece söylem de bulunmaz aynı zamanda bulunduğu, yaşadığı, kültürlendiği, kültürleştiği toplumu, kültürü, siyasalı, sanatı, eğitimi ve bilimi inşa eder. Nesnel Tin için bu toplumsal yapılar birer mekan ve sahnedir. Öznel Tin ise doğa (dünya) ve insanın doğasından gelen içgüdüler ile biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal psikolojik duygu ve içgüdülerden etkilenmektedir. Özne oradadır (doğadadır) ama diğer öznelere kendini kabul ettirmeden var olduğunu da iddia edemez. Bu kabul ettirmenin doğal zorunluluk etkisi ve diyalektik süreçten dolayı öznenen biri Efendi, diğeri ise Köle olmayı kabul eder. Öznel Tin sosyal medyada hem kabul görür hem de fizyolojik, biyolojik ve ruhsal içgüdülerin gerekliliği ve zorunluluğu olan ihtiyaçlarını giderir, özlüce doyurur. Bu doyum ve onun sağladığı haz, özneyi, varlığı ve

Öznel Tin'i kuşatır; bu kuşatılmışlık sosyal medyayı bir arzu nesnesine dönüştürerek Öznel Tin'i sosyal medyaya bağımlı kılar. Öznel Tin, efendi olmak için katıldığı yeni ve sosyal medyanın kölesi olmuştur. Köle olmak Öznel Tin için varoluşsal bir zorunluluktur ama Öznel Tin yeni ve sosyal medyaya refleksiyon ve/veya yabancılaşarak, bu durumu aşabilir. Araştırma, Hegelci öğretisi ve Tin bağlamında, Hegel'in mantık ve diyalektik kavramlarına bakışı, anlayışı, tanımlaması ve sınıflandırılmaları çerçevesinde, yeni ve sosyal medya olgusunda, Tin'lerin ne olduğunu, nasıl ve hangi aşamalardan geçtiğini, betimsel olarak incelemeyi, araştırmayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Araştırmada betimsel yöntem ile Hegel'in diyalektik yöntemi kullanılmaktadır. Çalışmanın günümüz insanın yaşamının merkezine koyduğu yeni ve sosyal medyayı Hegel'in Tin kavramı üzerinden incelemesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hegel, Tin, Yeni Medya, Efendi, Köle, Hakikat.

THINKING OF NEW MEDIA IN THE CONTEXT OF HEGEL'S CONCEPT OF GEIST

ABSTRACT

Positivist, critical and hermeneutic methods and techniques come to the fore in studies on understanding new and social media in social sciences. However, philosophy investigates ways to reach the truth; describes, conceptualizes and theorizes facts and events. The study of understanding new and social media using logic and dialectics within the framework of Hegel's philosophy and phenomenology guides us to explain the existential process of Geist. According to Hegel, Geist is Subjective, Objective and Absolute. Objective Geist is the one who judges, the one who objectively seeks, investigates and examines truth, reality and reality. Objective Geist does not only exist in discourse, but also constructs the society, culture, politics, art, education and science in which it resides, lives, is acculturated and acculturated. For Objective Geist, these social structures are places and stages. Subjective Geist, on the other hand, is affected by nature (the world) and instincts from human nature, as well as biological, physiological, psychological and social psychological emotions and instincts. The subject cannot claim to exist without imposing itself on the other subject. Due to

the natural necessity effect of this imposition and the dialectical process, one of the subjects accepts to be the Master and the other accepts to be the Slave. Subjective Geist is both accepted on social media and meets and satisfies the necessary needs of physiological, biological and spiritual instincts. This satisfaction and the pleasure it provides surround the subject, the being and the Subjective Geist; This siege turns social media into an object of desire and makes the Subjective Geist dependent on social media. Subjective Geist has become a slave to the new and social media that it joined to become the master. Being a slave is an existential necessity for the Subjective Geist, but the Subjective Geist can overcome this situation by reflection and/or alienation from the new and social media. The research aims to descriptively examine, research and explain what Geists are, how and through which stages they go through, in the new and social media phenomenon, within the context of Hegelian doctrine and Geist, within the framework of Hegel's view, understanding, definition and classification of the concepts of logic and dialectics. Descriptive method and Hegel's dialectical method are used in the research. It is thought that the study is important in terms of examining the new and social media that people put at the center of their lives today, through Hegel's concept of Geist.

Keywords: *Hegel, Geist, New Media, Master, Slave, Truth.*

GİRİŞ

Hegel'e göre insanın varoluşsal, düşünsel, akılsal, söylemsel, eylemsel, sanatsal, dinsel ve kültürel üretimleri ile oluşan Tin, insanın hem kurtuluş ve özgürlük hem de mutluluk idealarına ulaşmasını sağlar (Hegel, 1991; 2011; 2013; 2014; 2015; 2016a; 2016b). Dolayısıyla Tin üretim, eylem, söylem, sanat, siyasal, düşünce, etik, ahlak, din, bilgi, bilim ve bilgeliğin olduğu mekan ve zamandır. Hegel'e göre düşünen, eylemler içerisinde bulunan ve söylemler geliştiren Tin, önce kültürel üretimler, norm, din, sanat, bilgi, bilim ve siyasal alan (devlet) ile iletişime, etkileşime, katılıma ve paylaşımına girerek toplumsallaşır, daha sonrasında ise Tin hem kendisine (özel) hem de toplumsallaşmaya (nesnel) yabancılaşarak bir sentezleme sürecine girerek, en üst hakikat olan Mutlak Tin'e ulaşmak için düşünür, söylemde ve eylemde bulunur, bilgiye, bilgeliğe ulaşmak için araştırır; Tin tüm üretimlerini hem siyasal (devlet) hem doğal (varoluşsal zorunluluklar) hem de özel alanda (sanat, din, kültür) özgürleşmek için yapmaktadır.

Hegel için önemli olan akıl ve akılcılıktı. “Hegel’in anladığı şekliyle akıl, insana, beşeri özneye yüklenen bir birliktelik ya da yetenek değil, bir bütün olarak gerçeklik, gerçekliğin toplamıydı” (Cevizci, 2017, s. 919). Dolayısıyla Tin kendi tarihini kendisi inşa eder; Tin yaşadığı toplumda edilgen bir fail değil etken bir faildir. Hegel’de Tin üçe ayrılır: a) Öznel Tin (Tez), b) Nesnel Tin (Anti-Tez, c) Mutlak Tin (Sentez).

Hegel, Doğuluların sadece birinin, Yunanlı ve Romalılarından bazılarının, oysa bizde ise herkesin özgür olduğunu ve insanın doğası gereği özgür olmak zorunda olduğunu bilen varlıklar olduğunu söylemiştir (Pinkard, 2017, s. 487). Hegel’i en çok Heraklitos’un öğretisinde bulunan varlığın bir/birlik ilkesinin etkilediği anlaşılmaktadır. Hegel, “Heraklitos’un öğretisine göre bir/birlik hakikatın özüdür” demiştir (2018, s. 270). Heraklitos öğretisini; karşıtların birliği, oluş, akışlar dizgesi ve varlığın bir olduğu çerçevesinde açıklamıştır. Ayrıca, Hegel, Heraklitos’u Platon’un bir bakıma öğretmeni olarak görmüş ve Platon’a atfedilen idealar kuramı tarihinin başlangıcının Heraklitos’a ait olduğunu öne sürmüştür. ”Heraklitos’a göre evren, Tanrı, ateş veya logos, bütün bunlar bir ve aynı şeylerdir” (Arslan, 2017, s. 196). Hegel, Heraklitos’un üzerinde durduğu “bir/birlik hakikatın özüdür” dizgesini eserlerinde “Tin” kavramı ve olgusunu betimlemiştir. Hegel, dünyayı “doğa” ve “tinsel” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Tinin var olabilmesi için kişinin kendini kendi-için nesne olarak alması gerekmektedir. Ve ona göre düşünen ve bilen Tindir. “Tek varlık, düşünmeyi öğrenmiş olan bilinçtir” (Hegel, 1991, s. 162). Hegel, “sonsuz gücün bilgeliği ile “düşünmeyi” ayırmaktadır. Ve ona göre Heraklitos’tan ödünç aldığı “varlık” kavramı, “Tin” kavramına dönüşmüştür. Diğer bir deyişle düşünen bilinçtir. Hegel bilinç olmadan varlık olamayacağı gibi özgürlükte olamayacağını altını vurgulamıştır (Tan, 2022a).

İnsan doğar doğmaz, biyolojik, fizyolojik ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanmasını bekler, ve ihtiyaçları karşılandığı anda doyum sağlar. Öznel Tin, doğa (dünya) ve insanın doğasından gelen içgüdüler ile biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal psikolojik duygu ve içgüdülerden etkilenmektedir. “(Öznel Tin) O bu aşamada elbette ben bilincinden yoksun olarak sadece birtakım duygulara sahiptir” (Cevizci, 2018, s. 834). Tin’in beslenmesi, gelişmesi ve büyümesi için biyolojik ve fizyolojik duygu ve içgüdüler bir zorunluluktur. Bu zorunluluk aynı zamanda insanın doğada (dünya) var olmasını da sağlar. Tin’in oluş süreci başlamıştır. Tin,

bedenini, görünüşünü, yansımalarını, bedeninin doğasını, yaşadığı doğayı (dünya) keşfeder, anlar ve öğrenir. Başlangıçta onun için herşey nesnedir, yani somuttur. Ama somut olan nesnelere onun düşünmesi sağlayan kodlara (soyut imgeler-zihinsel-işitsel-kavramsal imgeler) sahip değildir, yani söz (parole) ve kavramları öğrenme zamanı gelmiştir. Kendini kültürünü, kendini ve kendi-içini anlaması, keşfetmesi ve bilmesi için dilini, dilleri, sözleri, kavramları bilmesi ve öğrenmesi gerekmektedir. Tin dilini, dilleri, sözleri, imgeleri ve kavramları kullanarak, kendini ifade eder, söylemde ve eylemde bulunur, aklını kullanır ve akıl yürütür. Bunun için Tin ailesinden başlayarak hem kültürü, sanatı, dini, bilgi ve bilimi öğrenerek bireyleşme sürecini hem de yaşadığı toplumdaki örf, adet, gelenek, norm, yasa, kanun ve kuralları öğrenerek toplumsallaşma sürecini başlatır. İnsan bu aşamada hem toplumsallaşır, öznel alandan kamusal alana geçer hem kültürlenme hem de kültürleşme sürecini gerçekleştirir. Nesnel Tin'de etik, ahlak, sosyoloji, siyasal, dinsel, sanatsal ve kültürel biçimler öne çıkmaktadır. “Tin felsefesinin ikinci alanını oluşturan nesnel ruh, işte bu şekilde etik ve siyaset felsefesi olarak kurulur” (Cevizci, 2018, s. 835). Hem doğa ve kendi doğasından gelen biyolojik ve fizyolojik iç güdüler hem de etik, ahlak, toplum, siyasal, dinsel, sanat ve kültür ile oluşan davranış, duygu ve düşünceler Tin’i etkilemekte, yönlendirmekte ve şekillendirmektedir.

Tin’i hem doğa ve doğasından gelen içgüdüler hem endüstriler tarafından üretilen metaller (markalar ve onların ürün ve hizmetleri) hem de toplumsallaşma süreci ile edindiği kültürlenme ve kültürleşme kuşatmaktadır, yani özlüce bir kurtuluşa ihtiyaç duyar. “*İdea hakikatte, halkların ve dünyanın lideridir: Tin, bu iletkenin rasyonel ve gerekli iradesi, dünya tarihinin olaylarının yönlendiricisidir. Şimdi işimizin amacı, kendi rehberlik bürosunda Tine tanışmaktır*” (Hegel’den aktaran Russell, 2017, s. 427). “*Tin kendi kemaline ulaşmış olarak verilen bir şey değildir: O, potansiyellikten aktüelliğe doğru ilerler; tarihi harekete geçiren kuvvet ise Tin’in kendi potansiyelliğini aktüelliğe getirme dürtüsüdür*” (Kenny, 2011, s. 123). Tin’in kendi ve kendisi-içini sentezlemesi için doğaya, kendi doğasına ve insan eliyle üretilen meta ve kültürlerle yabancılaşması gerekir. “*Feuerbach, insanlığın kendilerini, sayesinde kendi yarattıklarının köle yaptıkları bu süreç için Hegel’in sayfalarından çağrışımı zengin bir sözcük alır: yabancılaşma*” (Beiser, 2018, s. 36). K. Marx yabancılaşma kavramına olumsuz bir anlam atfetmektedir; Marx ‘a göre kapitalizmde insan hem

kendine (varoluşuna) hem mesleğine hem ürettiği ürünlere hem de yaşadığı topluma yabancılaşmaktadır. Oysa Hegel'de Özne Tin'in Nesnel Tin'e ulaşması için yabancılaşma bir zorunluluktur. Örneğin kişilerin sosyal medyayı bir araç olarak değil bir arzu nesnesi olarak görerek, bu nesneye yatırım yaptığı, kullandığı ve hatta böylelikle doyum sağlayarak ihtiyaçlarını giderdiği gözlemlenebilmektedir. Sosyal medya bir metadır. Tin bu metaya (sosyal medya) yabancılaşmadan, refleksiyon (refleksiyon arzuyu zehirler) yapmadan, sosyal medyanın ne olduğunu, hangi bağımlılıklar yarattığını, neden üretildiğini, hangi iktidar ilişkileri tarafından kullanıldığını ve sosyal medyaya katılarak-paylaşarak-etkileşime ve işbirliğine girerek sahip olduğu hangi verilerin piyasa sisteminde birer meta olarak sunulduğunu nasıl bilebilir! Yabancılaşma, Tin'in insan eliyle üretilen metalara ve doğadaki nesne ve imgelere neden yöneldiğini, ilgi duyduğunu, onları birer arzu nesnesine dönüştürdüğünü anlaması için bir zorunluluktur.

“Birey kendinde ve kendi-içindedir; kendi-içindedir, yani özgür bir eylemdir (Tin); ama aynı zamanda kendindedir, yani bireyin özgül olarak belirlenmiş bir doğuştan verilmiş-varlığı vardır” (Kojève, 2021, s. 211-212). *“Bir birlik ki, bunda yalnızca çatışmamakla kalmazlar, ama biri öteki denli zorunludur ve ancak bu eşit zorunluluk bütünüün yaşamını oluşturur”* (Hegel, 2011, s. 8). Bir tarafta deneyimlenen dünya (doğa ve nesnel), metalar (markalar ve ürünleri ile nesne ve arzu ilişkisi) ve onlara sıkı sıkıya bağlı ve bağımlı özne; diğer tarafta deneyimlenen öznenin kendisinde olan doğal iç güdülerin getirdiği karışıklık, bu karşılığın yarattığı korku, kaygı, haz, acı ve şiddet ile onların yarattığı ve sahip olduğu imge, imaj ve anlamlar tarafından kuşatılmışlığı; tüm bunlara ek olarak kendisi-için düşünüşün, aklın, bilincin, üretilmiş bilgi, bilim ve bilgelerin getirdiği idealar ve metafizik dünyası: özne için bu karşıtlıklar bir zorunluluktur ama öznenin bu çatışmaları, karşıtlıkları ve zorunlulukları aşması da gerekir. Tin hem kendisinde hem de kendisi-içindedir. Tin'in içkin ve aşkın olan bu iki yaşam dünyasını sentezleyerek kendini üretmesi gerekmektedir.

Doğal olarak insanın özgürleşmesi için hem zorunluluklarını hem de bireyleşme ve toplumsallaşma sürecinde öğrendiklerini, deneyimlerini ve yaşantısını aşması gerekmektedir. *“Bilinçleri bulanık halklar ya da onların bulanık tarihi tarih biliminin konusu olamaz”* (Hegel, 1991, s. 13). Hegel'e göre tarihçilerin ve tarih biliminin incelemeye değer bulduğu tarihi sadece

Tin'ler yapmaktadır ve Tin'ler kendi ilke ve değerlerinin, kendilerinin ne olduğunun ve ne yaptıklarının bilincindedirler. Sartre, “*Aristoteles, arzu edeni harekete geçirenin arzu edilen olduğunu söylemişti*” der, ve ilave olarak Sartre, “*refleksiyon arzuyu “zehirler” demektir.*” (2016a, s. 63-65). İnsanın hem içkin (Öznel Tin) olan zorunluluklarına hem de aşkın olan (Nesnel Tin) olan olgulara karşı bir refleksiyon yapması hatta onlara karşı yabancılaşması gerekmektedir. Tin sentezleşme süreci ile hem kendi doğasına ve hem de kendi-içine yabancılaşmıştır. “Hegel’in Tinin Fenomenolojisi adlı eserin anlatı yapısını belirleyen -içkin eleştiri- (immanent critique) kavramından yola çıkar” (Çıdam, 2021, s. 223). Günümüz Tini, hem doğal ve sanal uzamdaki nesne ve imgelere (ürün, marka, meta, metafetişizmi) hem de toplumsal enformasyonlara karşı bir yabancılaşma yaşayarak kendi içine dönerek, kendini keşfederek, kendini tanıyarak ve kendini bilerek, hakikata ulaşarak kendi tarihini yapabilir. “*Hegel’in en büyük yeniliklerinden biri (...) bütün idealist filozoflardan farklı olarak akılsal dünyayı duyuşal dünyanın, reel dünyanın içine yerleştirmesidir*” (Arslan, 2017, s. 224). Tin’in tarihi kozmik evrenin tarihidir. Tin kendi tarihini *kendi* ve *kendisi-için* yapmaktadır. Tin böylelikle hakikate ulaşarak, Mutlak’ın bilgisine sahip olabilir. Mutlak Tin veya Tin (Geist) hakikati söyleyen ve ifade eden kişidir (parrhesiastes), hakikati ve doğruyu, açsözölülük, açık yüreklilik içinde söylemek Antik Yunanca’da parrhesia kavramı olarak açıklanmaktadır (Tan, 2022b). Tin (Geist) parrhesia ‘yı oyunlaştırarak, diğer Tin’lerinde bu oyuna katılmalarını sağlayarak, “*Tin bir ben değil, biziz!*” anlamına geldiğini vurgulamaktadır.

Araştırmanın sorunlaştırma konusu, Öznenin, Varlığın, yeni ve sosyal medyaya katılması ve bu uzamı, mekânı, sahneyi ötekiler paylaşması, iş birliğine ve etkileşime girmesi, Öznel ve Nesnel Tin’in var oluşsal sürecini etkilediğidir. Varlık hem doğa hem de kendi doğasından dolayı Öznel Tin olarak oradadır ama Nesnel Tin ötekilerle iletişime, işbirliğine, etkileşime, paylaşma girerek hem dilini, söz ve kavramlar ile kültürü öğrenerek toplumsallaşır hem de kamusal ve siyasal düzene uyum sağlar. Varlığın hem hem doğa hem de kendi doğasına (Öznel Tin) hem de toplumsallaştığı kültür ile kamusal ve siyasal düzene (Nesnel Tin) yabancılaşması gerekmektedir. Hegel’e göre yabancılaşma süreci, Tin’in özgürleşmesi için şarttır. Varlık, Tin böylelikle hem haz ve arzularına hem de çevresini kuşatan toplum ve genelleştirilmiş ötekilere refleksiyon yaparak, Mutlak

Tin'in bilgisi olan hakikate ulaşabilir. Yeni ve sosyal medya hem Özel hem de Nesnel Tin'in var olduğu, var oluşsal sürecinin sergilendiği bir uzam, mekân, sahne ve bir pazar yeridir. Tin'in özgürleşmesi için yeni ve sosyal medyada hem fırsatlar hem de tehditler içermektedir. Çalışmada Özel ve Nesnel Tin yeni ve sosyal medyadaki hem fırsatlar hem de tehditler diyalektik ve betimsel olarak açıklanmaya çalışılacaktır. Araştırma, Hegelci öğretisi ve Tin bağlamında, Hegel'in mantık ve diyalektik kavramlarına bakışı, anlayışı, tanımlaması ve sınıflandırılmaları çerçevesinde, yeni ve sosyal medya olgusunda, Tin'lerin ne olduğunu, nasıl ve hangi aşamalardan geçtiğini, betimsel olarak incelemeyi, araştırmayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Araştırmada betimsel yöntem ile Hegel'in diyalektik yöntemi kullanılmaktadır. Çalışmanın günümüz insanın yaşamının merkezine koyduğu yeni ve sosyal medyayı Hegel'in Tin kavramı üzerinden incelemesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

TİN VE GÖRÜNGÜBİLİM

İnsanın ilk gördüğü nesnelere ve nesnelere somuttur (fenomen). *“Büyük Felsefe Sözlüğü”*ne göre fenomen (Yunanca *“görünüş” phainomenon;* İng. *phenomenon*), *“1) algılanan nesnesi, algılanan şey, gözlemlenebilir olan olay ya da olgu olarak, 2) fiziki dünyadan bir nesnenin kendisini bilincimize sunan algısı”* olarak açıklanmaktadır (Cevizci, 2017, s. 794; Timuçin, 2004). *“Fenomen, varlığından hiçbir zaman kuşku uyandırmayan, doğrudan doğruya apaçık verilen içerikli ve somut bir yaşantıyı dile getirmektedir”* (Uygur, 2016, s. 44). Dolayısıyla ya kişi kendisinden ya da arzulanan nesnenin bir enerjisinden dolayı, bir fenomene, nesneye ve nesnenin imgesine yönelmektedir. Bu yönelmede kişinin arzusu, arzulanan nesne, nesnenin imgesi ve fenomenin *“görünüşü”*, verili olan *“görünen şey”*, *“yaratılan anlam”* ve *“fenomenin öz anlamı”* etkindir. Oysa düşünme kelimesinin dar anlamıyla soyuttur. Kant, *“idealleri”* numen kavramıyla, *“görünür şeyleri”* fenomen kavramı ile kavramlaştırmaktadır. Kant *“Arı Usun Eleştirisi”* aslı eserinde numeni (noumenon), fenomene karşıt olarak, *“varoluşsal öz, gerçek bilgi”* olarak açıklamıştır (2017; 2015). Hegel'de *“kendinde-şey”* kavramı *“numen”*e karşılık gelir. *“-Kendinde-şey- bilen öznen ve bilinçten bağımsız, deneyim ötesi şeydir”* (Stace, 2019, s. 65).

İnsan yaşadığı doğada (dünya) ve kendi doğasında fenomenler tarafından kuşatılmıştır. İnsanlar sanki bir boşlukta yüzer gibidirler ve bilincin ortaya

çıkması için öznenin “aşkınlığı” fark ederek, ona ulaşması gerekmektedir. Özlüce, aşkınlık kişinin kendisine bir nesne olarak bakmasıyla ortaya çıkar ve kişi, hayatın mevcudiyeti içinde “varlığını” fark eder. Öznenin “aşkınlığı” fark ederek, ona ulaşması gerekmektedir. Aşkınlık kişinin kendisine bir nesne olarak bakmasıyla ortaya çıkar ve kişi, hayatın mevcudiyeti içinde “varlığını” fark eder. Dolayısıyla özne, kişinin kendi kendisiyle kurduğu bir özbilinç (duygusal, dürtüsel değil) ilişkisidir. Öznenin “aşkınlığı” fark ederek, ona ulaşması gerekmektedir. Kişi ya “içkin” olana ya da “aşkın” olana yönelmektedir (Tan, 2022a; 2022b). Tarihte nesnelere, metalara, doğaya ve insan doğasına önem vermeyen, yani özneyi önemsemeyen, öznenin düştüğü, daha çok erdem, ahlak ve etik ile devleti amaçlayan öğretisi Stoacılık olarak anılmaktadır. Stoacılıkta özne önemli değildir önemli olan öznenin amacı, ahlakı, erdemi, görev, ödev ve sorumluluklarıdır. Özne düşmüştür. “*Stoacılığa göre insan düşündüğü için ve düşündüğü sürece özgürdür; isteklerinin esiri olunca doğanında esiri olur, düşünerek ise özgür hale gelir*” (Bumin, 2020, s. 17). Roma İmparatorluğu döneminde ortaya çıkan stoacılıkta, Cicero, Marcus Aurelius, Seneca ve Epiktetos gibi yazar, siyasetçi ve devlet adamları öne çıkmaktadır. Epiktetos, “*Dikkatinizi neye yöneltirseniz, o şey olursunuz*” (...) “*Neyi düşünürseniz, o olursunuz*” olarak açıklamıştır (2019, s. 60-28): Cicero, *Yasalar Üzerine* adlı eserinde “*Kaygılar, mutluluklar, arzular ve korkular herkesin zihnini benzer şekilde ele geçirir*” demiştir (2019); Marcus Aurelius *Düşünceler* adlı eserinde “*İnsan ömrü bir an sürer; özümüz artsız aralıksız bir akıştır*” olarak açıklamıştır (2020). Stoacılara göre Tin isteklerinin esiri olmamalıdır; Tin neyi düşündüğünün neye ilgisini yönelttiğinin bilincinde olmalıdır; Tin hem kendisinden hem nesne ve metalden hem de toplumsallaşma sürecinin getirdiği bazı duygusal ve iç güdülerin kendisini kuşattığının bilincinde olmalı ve bunlara karşı refleksiyon yaparak, onlara karşı yabancılaşmalıdır. Yabancılaşan Tin, Mutlak Tin’in sahip olduğu hakikate ulaşarak, eylem ve söylemleriyle hem kendisinin hem de diğer tinlerin önleri aydınlatmaktadır; böylelikle Tin görüngübilimin konusu olmaktadır. Stoacılıkta, Hegel’in Nesnel Tin’ine (kamusal, siyasal yaşam) ulaşmak amaçlanırken, diğer yandan Hegel’in Öznel Tin’i dışlanmaktadır. Hegel kuramlarında Öznel Tin’in özelliklerini dışlamaz çünkü bu özellikler hem doğanın hem de varlığın kendi doğasından gelen özelliklerdir. Stoacılık öğretisi Hegel’in *kendi-için* ile betimlemesine denk düşer ama diğer yandan Stoacılıkta *kendine* (Öznel Tin) düşmüştür.

Sartre *Egonun Aşkınlığı* adlı eserinde “ben” in ancak rekleksif bir düşünüm edimiyle ortaya çıkacağını belirtmektedir. Sartre’a göre, “*Aslında, olanaklı ile gerçek, görünüş ile varlık ve istenilen ile maruz kalınan arasında bir ayırım Ego sayesinde gerçekleşebilecektir*” (2016a, s. 92). Sartre’a göre benler “etkin” ve “edilgen” ve ”transandantal ben” olmak üçe ayrılır. Sartre göre ”transandantal ben” yeniden bir varoluştur. Örneğin Husserl’e göre, “*Varoluşsal*” temelden kaynaklanan bütün refleksiyonlar doğal olarak eleştireldir” demiştir (Husserl, 2016, s. 178). Husserl bu sözleriyle, öznenin kendisine, kendi yaşamına, yaşam dünyasına, yaşam sahnesine, deneyimlemesine/deneyimlenmesine, “arzulanan nesne ve nesnenin imgelerine” karşı eleştirel bir tavır almasına vurgu yapmaktadır (Tan, 2022a; 2022b). Tin’in hem kendisine hem yaşadığı doğadaki nesne ve metalara hem de topluma refleksiyon yaparak, onlara yabancılaşması gerekmektedir. Sartre’ın “edilgen”, “etkin” ve ”transandantal ben” kavramları aynı Hegel’in Öznel, Nesnel ve Mutlak Tin’de olduğu gibi öznenin varoluşsal sürecini açıklamaktadır.

“Fenomenoloji, -Tin’in ortaya çıkışlarının Bilimidir yani, İnsanın Söylemiyle, kendini yine kendine açığa-vuran ve bu Söylemi içeren Gerçek Varlığın bütünselliğinin Bilimidir” (Kojève, 2021, s. 211-212). *“Tin’in Görüngübilimi, bilincin insanlık tarihi boyunca yaşadığı serüveni oluşturur (...) Kısacası, Hegel’e göre özbilincin kendini diğer özbilinçlere kabul ettirme insanlık tarihi dediğimiz serüvendir”* (Bumin, 2020, s. 84-85). *“Hegel’e göre kozmik tarih, Tin’in hayat hikayesine bağlıdır”* (Kenny, 2011, s. 123). *“Var olanı kavramak felsefenin görevidir, çünkü var olan akıldır”* (Hegel, 2015, s. 36). Düşüncülere göre Görüngübilim (Fenomenoloji), Tin’in Aklını, Söylemini, Eylemini, Tarihini, Bilincini, Serüvenini ve Bütünsel Varlığını inceleyen bir dalıdır. Tin kendi tarihini söylem, eylem ve düşünceleri ile yaparken, görüngübilimde Tin’i incelemekte ve araştırmaktadır. Burada açıklan görüngübilim kavramı ile Hegel’e gönderme yapılmaktadır (Husserl’in “Fenomenoloji”si için detaylı bilgi için bakınız- Tan, 2022b). *“Felsefi irdelemeye uygun ve yaraşır biricik yol Tarihi Ussallığın dünyasal varoluşa çıkmaya başladığı yerde ele almaktır”* (Hegel, 2016a, s. 49). *“Hegel’in açıkça ifade ettiği gibi transendantal felsefese anlayışıdır. Bilinen nesneyle bilen özne asla ayrılamaz”* (Gadamer, 2021, s. 26). *“Genel bilincimize göre iki dünyalıyız:*

doğa dünyası ve tinsel dünya. Tin dünyası insanın medyada getirdiği dünyadır” (Hegel, 1991, s. 53). *“Felsefenin, Varlığın, niçin ve nasıl sadece Doğa ve doğal Dünya olarak değil, ama İnsan ve tarihsel Dünya olarak da gerçekleştiğini açıklaması gerekir”* (Kojeve, 2021, s. 104). Tin hem bilen ve bilmek isteyendir (nesnel) hem de deneyimleyendir (öznel). Hegel’in görüngübilimi sadece metafiziksel dünyayı değil aynı zamanda duysal dünyayı da incelemekte, araştırmakta ve betimlemektedir. Görüngübilimin başlangıcı Tin’in ortaya çıktığı mekan ve zamandır. Araştırma bağlamında yeni ve sosyal medya bir mekana, uzama, sahneye ve pazaryerine sahiptir. Bu uzam, mekan, sahne ve pazaryeri doğal değildir, yapaydır (sanaldır) ve insan eliyle üretilmiştir. Tin sadece doğal mekanda değil aynı zamanda yeni ve sosyal medyada da ortaya çıkabilir.

Sosyal medyadaki post-truth (hakikat sonrası) çağında kişiler/ kullanıcılar için sorunlaştırma açısından asıl soru; “parrhesia olmak”, “parrhesia’yı bulmak” ve “gölgeler oyununda” “doğruyu, hakikati ve gerçeği oynayan “doğruluk-hakikat” gölgesinin nasıl tespit edilebileceğidir? (...) Hakikate ulaşan parrhesiastes, sosyal medya mekânı, uzamı, pazaryeri, sahnesi ve superpanoptikonunda, diğer kişi ve kurumlara hakikati, doğruyu ve gerçeği bildirme ve aktarma olanağını sağlamaktadır. Bu uzamda olmamak, bu fırsatı kullanmamaktır (Tan, 2022b).

Teknolojinin olanak sağlamasıyla yüz yüze iletişimin üç karakteristik özelliği olan etkileşim, katılımcılık ve paylaşımcılık yeni, dijital ve sosyal medyada gerçekleşmektedir. Nesnel Tin yeni, dijital ve sosyal medyada eylem, düşünce ve söylemleriyle hakikat oyununu sergileyerek, diğer Tin’lerin bu oyuna katılmalarını sağlayabilir. Tin’in hakikate ulaşması için mantığı ve diyalektiği kullanması gerekmektedir.

“(Hegel) Diyalektik, ispattan boşandığında, aslında felsefesi ispat kavramı kaybolmuştur” demiştir (Gadamer, 2021, s. 20; Hegel, 2011). Diyalektik akıl yürütme yoluyla dünyayı anlamak için kullanılan felsefi bir yöntemdir. Diyalektik yöntem çelişkileri tanımlar, çelişkileri çarpıştırarak, çelişkilerin altındaki nedenleri ve yasaları, çelişkilerin yarattığı anlam ve olguları araştırır ve betimler. Hegel göre diyalektik yöntemin özünü oluşturanlar; a) *düşünmek (kendine ve kendi-için)*, b) *çelişkilerin belirlenimleri*, c)

çelişki belirlenimlerin birliğinin aşılmasıdır (Gadamer, 2021, s. 36). Örneğin, tarihsel olarak incelendiğinde Platon'nun metinlerinde diyalektik yöntemle çokça rastlanmaktadır. K. Marx da diyalektik yöntemi yazdığı eserlerde kullanmıştır. K. Marx, kapitalist sistemde emek ile sermaye arasındaki çelişkileri incelediğinde, emeğin üretimden aldığı payın hiçbir zaman sermayenin aldığı orana yaklaşmadığını; bu sürecin kapitalistin sermayesinin daha da artmasına yol açtığını; emekçinin aklı, bilgiyi, kültürü ve bilime öğrenip proletaryaya dönüşmedikçe bu çelişkinin kapitaliste yaradığını yazdığı eserlerde betimlemiştir (Marx, 1986). Hegel'e göre düşünce, akıl, söylem, eylem, rasyonalite ve bilinç Tin'in varlığını belirlerken, Marx'a göre varlık ve/veya madde (töz) diğerlerini belirlemektedir. Hegel hakikatin tözden değil, öznenen geldiğini belirterek bir bakıma bireyselciliğinde kurucularından biri olmuştur. Çelişkiler tüm diyalektiğin kaynağıdır. Çelişkilere örnek olarak fakirler/zenginler, işçiler/kapitalistler, metalar/para, özne/nesne, somut emek/soyut emek ve yaşam/ölüm olarak gösterilebilir. Tin'in çelişkileri ortaya çıkarması, onların ne olduğunu betimlemesi ve çelişkileri çarpıştırarak hakikate ulaşması için mantık bilimini kullanması gerekmektedir.

Hegel'e göre mantık bilimi ve öğretisinin üç yanı vardır: “1) soyut ya da anlayış yanı, 2) diyalektik ya da olumsuz yanı, 3) kurgusal ya da olumlu akıl yanı” (Stace, 2019, s. 134). “(Hegel'in) Onun diyalektiği bir mantıksal belirlenimden bir başkasına için bir ilerlemedir” (Gadamer, 2021, s. 19). Mantık bilimi ve öğretisinde diyalektik yöntem kullanılmaktadır. “Hegel' göre yasa ve evrimin mantığı diyalektiktir (tez, anti-tez ve sentez) (...) Tin'in özü özgürlüktür” (Arslan, 2017, s. 110). Tin'in mantık bilimi ve öğretisi ile diyalektiği kullanmasındaki amaç özgürleşmesi isteğidir. Mantık ve diyalektik yöntemle Tin, Mutlak Tin'in sahip olduğu bilgiye ulaşarak, hakikat oyununa katılabilir. “Çünkü en yüksek bilgi türü Mutlağın sahip olduğu bilgi olmalıdır ve Mutlak, Bütün olduğu için, kendisi dışında bileceği bir şey yoktur” (Russell, 2017, s. 423). “En kolayı içerik ve sağlamlık taşıyan üzerine yargıda bulunmak, daha zoru anlamak, en zoru ise ikisini birleştirerek onun betimlemesini üretmektedir” (Hegel, 2011, s. 9). Hegel'in *Mantık Bilimi* adlı eseri “Varlık”, “Öz” ve “Kavram” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır (Hegel, 2014; Gadamer, 2021, s. 134). Mantık kavramı, doğru düşünüş yoluna, yöntemine ve esaslarına işaret ederken; Metafizik kavramı, fizik ötesi anlamına gelmektedir

ki duyular üstüne gönderme yaparak varlığın düşünmesine yol açan ve kaynak sağlayan idealara ve ideaların birliğini anlamayı, keşfetmeyi ve tanımlamayı amaçlarken; Doğa felsefesi ise mantığın ve metafiziğin merkezinde bulunan öznenin var oluşunu ve var olma zorunluluğunu açıklar. *“Dolayısıyla, mantık summu genustan yani varlıktan başlayarak, artarda özgülleşmelerden geçerek, en az soyut kavrama kadar gelecektir”* (Stace, 2019, s. 118). Mantık, öncelikle somut olan varlıktan başlayarak, öznenin doğa ve kendisinin doğasından gelen özellikleri, öznenin insan eliyle üretilen metalara (marka, ürün, hizmet, araç vb.) ilişkisini ve çeliklerini betimlemeli, daha sonradan öznenin kendi doğasına karşı nasıl bir refleksiyon (eleştirel düşünce) yaparak, kendi doğasına yabancılaşmasını sağlayacağını açıklamalıdır. Mantığı, diyalektiği kullanan Tin, hakikate, doğruya ve gerçeğe ulaşarak, hakikat oyununa katılabilmektedir.

TİN İLE HAKİKAT İLİŞKİSİ

“Bir biz olan bir ben, ve bir ben olan bir biz, doğacaktır (...) duyusal bu-yanın renkli yanılması ve duyularüstü öte-yanın boş gecelerinden şimdinin tinsel günüştüğü içine adımlarını atar” (Hegel’den aktaran Bumin, 2020, s. 109; Ateşoğlu, 2021, s. 37). Hegel, duyusallık ile algılanan özne, öznelerin doğaları, var olan dünyanın duyumsama sürece ile elde edilen nesne, nesnenin imgeleri ve onların çağrıştırdığı imgelemelere; duyularüstü öte-yan ile metafizik ve idealar dünyasına gönderme yapmaktadır. Tin’in doğması için sadece öznelerin nesnelere, nesnelere, imgelerin sahip oldukları imgelemleri, doğayı, doğalarından gelen iç güdüleri ve fenomenleri özlüce içkinlik durumları ile numen ve düşünümüleri özlüce aşkınlığı sentezlemesi yetmemektedir. Aynı zamanda Tin’in diğer Tin’ler tarafından da kabul edilmesi gerekir. Bu kabul edilmelerin yayılımı, etkileşimi, paylaşımı ve katılımı ile oluşan bir kolektif birliktelik, Birliğin Toplumu’nu oluşturabilir. *“Karşıtlıkları içinde tümüyle özgür ve bağımsız kalabilen, eş deyişle birbirinden farklı, kendileri için varolan öz-bilinçlerin birliği bu mutlak töz, Tindir: Ben, ki biz Biz ki bendir”* (Çıdam, 2021, s. 234). Tin’ler Birliğin Toplumu’nu oluşturan mutlak tözdür. Bu tözler *“kendi”* (içkinlik) ve *“kendi-için”*deki (aşkınlık) karşıtlıkları sentezleyerek hem özgür ve bağımsızdır hem de toplumun birliğini sağlamaktadır. *“Hakkın temeli genel olarak Tinsel olandır ve daha tam yeri ve başlangıç noktası İstençtir. İstenç özgürdür, ve böylece özgürlük Hakkın tözünü ve belirlenimini oluşturur”*

(Hegel, 2013, s. 38). “Dünyanın kaderi Tin’in kendi özgürlüğünü ve özgürlüğünün bilincini yaymasıdır” (Kenny, 2011, s. 125). İstenc, iradedir; irade özgürdür; Tin’in özgür iradeye sahip olarak ve bu istenci sergileyerek, mekanik ruhçuluk ve teknolojik determinizm gibi özgür irade ve seçimin olmadığı belirlenimci öğretilere karşı bir tavır sergileyerek, özgür iradeyi, hakikati ve özgürlüğün bilincini yayması gerekir. Böylelikle, Tinler bir araya gelerek bizleri, yani özlüce Birliğin Toplumunu oluşturabilir diğer bir deyişle özgür, iradeli ve bilinçli bir kültür yaratabilir. “Sonuç olarak bu birlik, mutlak ve tüm hakikattir; kendini düşünen ideadır” (Hegel’den aktaran Russell, 2017, s. 425). Diyalektik ve mantığı kullanan Tin, düşünür, eylem ve söylemlerde bulunarak hakikati ifade etmeye çalışır. “İnsan, Tarih boyunca, Gerçekten söz etmiş ve Söylemlerinin anlamıyla onu açığa-vurmuştur. Demek ki, somut Gerçek, bir Söylemle-açığa-vurulmuş-Gerçektir. Ve Hegel’in “Tin” (Geist) dediği şeyde budur” (Kojeve, 2021, s. 209). Günümüz dünyasında Tin’in düşüncesini ifade etme mekanı medyadır, daha doğrusu etkileşim, paylaşım ve katılım gibi iletişimin karakteristik özelliklerine sahip olan yeni medyadır.

“Tin için başka olmak, mekanda olmak, yayımlı olmaktır” (Bumin, 2020, s. 140). Beden (varlık-görünüş-fenomen), mekan ve zamandır. Medya kavramı, Latince’de ortada bulunan anlamına gelen “medium” kavramından türemiştir ve medya bir iletişim aracıdır. Medya imgeleri (işitsel imge-söz/parole; kavramsal imge-yazı; görsel imgeleri) bir mekana bağlar ve aynı zamanda medya (araç) mekandaki imgelerin iletim, yayım, dağıtım ve alımını sağlamaktadır. Bedenlerin (nesne-varlık-görünüş-fenomen) imgeleri mekanda (medya-araç) sergilenir, izlenir, okunur, ifade edilir, söylenir ve dinlenir. Varlık olarak öznel Öznel Tin’in, beden-görünüş-fenomen olarak yeni medyada var olması, var olmak istemesi onun kendi doğasından ileri gelmektedir. İd ve benlik arzularını gidermek, tatmin ve doyum sağlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak için yeni medya olması, Tin’in varoluşsal özelliklerinden ve hatta zorunluluklarından biridir. Öznel Tin, aracı (medyayı) bir arzu ve sevgi nesnesi olarak görerek enerji yatırımı yaparak, araca (medyaya) yönelmektedir. Öznel Tin mekandır, varlık-görünüş-fenomen olarak kendini sergilemektedir; Öznel Tin’in bu özellikleri mekanda yayılmaktadır. Nesnel Tin ise bu mekanı (araç-medya) söylemleri, eylemleri ve düşüncelerini ifade etmek için kullanır. Tin sadece bedeni (varlık-görünüş)

ile mekanda değildir, Tin aynı zamanda mekânın ve zamanın bilincindedir. Bilincinde olmak sadece medya metinlerini okumak, dinlemek ve izlemek değildir aynı zamanda okuduğu, dinlediği ve izlediği enformasyon ve bilgilerin gerçek, doğru ve hakikat olup olmadığını; zamanın (tarihin) getirdiği koşulların da bilincinde olmaktır. “*Tarihin ne olduğunu bilmek için, onu gerçekleştiren İnsanın ne olduğunu bilmek gerekir*” (Kojeve, 2021, s. 32). Hegel’e göre insan kendini tarihini kendisi yapmaktadır; Tin yaşadığı tarihin (mekânı ve zamanın) bilincinde olup, yaşadığı tarihi bir belirlenimcilik içerisinde olduğunu kabul etmez, yani hem nedensel ve zorunlu yasalar gereği yaşadığı koşulların değiştirilemez olduğunu açıklayan hem belirlenimcilik öğretisini hem de kaderciliği ret eder.

TİN: ÖZNEL, NESNEL VE MUTLAK

“*Tin (La. Spiritus; İng. Spirit; Alm. Geist) Hegel gibi nesnel idealistlerin, gerçekliği ve evreni açıklamak üzere, var olan her şeyin temeli, özü olarak kabul ettikleri maddi olmayan gerçekliktir*” (Cevizci, 2017, s. 1838). “*(Tin) O düşündürür, düşündüğü için de kendi içinde yaratıcıdır. Bu yaratıcı düşünmeyi dünya-tarihinde buluyoruz*” (Hegel, 1991, s. 48). Tin düşündürür; düşündüğü için kendi tarihini kendisi-için yapmaktadır. Tin kültürünü yaratırken yaratıcıdır; yaratıcı dünya Tin’in dünyası ve dünya tarihidir. Hegel, Tin kavramı ile düşünce tarihinin Tin ile başladığını, dolayısıyla gerçekliği, doğruyu, hakikati açıklamak için Tin’in tarihine bakmanın gerekliliğine vurgu yapmıştır. “*Tin, hem Kendindevarlık (Özdeşlik, Tez, verilmiş-varlık, Doğa) hem de kendi-içinvarlık (Olumsuzluk, Antitez, Eylem, İnsan) ve Kendinde-ve-kendi-içinvarlıktır (Bütünsellik, Sentez, Eser, Tarih, yani Hareket)*” (Kojeve, 2021, s. 109). Pek çok felsefe düşünürü ve öğretisinde önemsenmeyen *kendindevarlık* (bireyselcilik, bireyin-öznenin içsel doğası) Hegel’de varoluşsal bir gerçeklik ve zorunluluktur. Ama Tin için *kendindevarlık* yeterli değildir, aynı zamanda *kendi-içinvarlıktır*, yani eleştirel düşünceyi, mantık ve diyalektiği, refleksiyon bilen ve kullanan, bilgi ve bilime ile kültürlenen ve kültürleşen bir varlıktır. Tin’in serüveni sadece öznel ya da nesnel Tin olmak değildir, aynı zamanda öznel ve nesneli sentezleyerek Mutlak Tin’in bilgisi, gerçeği, doğrusu ve hakikatine ulaşarak, bunu diğer Tin’lere söylem ve eylemleriyle göstermesi, ifade etmesi ve sergilemesi gerekmektedir. Böylelikle, *Tin sadece ben değil, biz olabilecektir.*

“Hegel, var olan tek şey olarak Ruh veya Tin (Geist) dediği bir ilkeden hareket eder. Heraklitos gibi, her şeyin sürekli bir akış ve oluş içerisinde (..) Hegel'in Tin'i bir oluş, gelişme ve evrim içindedir” (Arslan, 2017, s. 110). *“Geist (Tin) insan ve kültürünün meydana getirdiği tinsel dünyadan kurtulur”* (Cevizci, 2018, s. 833). *“Aynı nehre iki kere giremeyiz” (...)* *Biz, aynı nehre gireriz ya da girmeyiz. Biziz ve biz değiliz”* (Heraklitos, 2016, s. 14-59). Herakleitos'a göre yaşamsal ve duysal kesinlik yoktur. Herakleitos'un öğretisinin temel taşları “akışları ve oluşları” kabul etmesidir ve ayrıca ona göre herşey karşıtların çatışmasıyla oluşmaktadır. *“Her şey zıttıyla birleşir ve en güzel uyum karşıt olanların birleşmesinden doğar ve her şey çatışma sonucu oluşur”* (Heraklitos, 2016, s. 17). Bertrand Russell, *“Heraklitos'un öğrettiği şekliyle sürekli akış öğretisi can sıkıcıdır ve bilim, gördüğümüz gibi, onu çürütecek hiçbir şey yapamaz”* demiştir (2018, s. 105). Ayrıca Bertrand Russell, Heraklitos'u çilecilik yaşantısıyla Nietzsche'ye benzetmiş ve öğretisinin de Hegel'in öğretisinin temel taşlarını da oluşturduğuna dikkat çekmiştir. Russell'in da vurguladığı gibi, Hegel, ünlü *“Tin'in Fenomenolojisi”* adlı eserinde “bilginin oluş sürecini” sunduğunu belirtmiştir (2011, s. 98). Herakleitos'da Hegel gibi anlamın, düşüncenin, siyasalın, söylemin ve eylemin oluşması için tez ve antitezi önermektedir; Herakleitos ve Hegel'e göre evrensel hakikat ve gerçeklik bir oluş, gelişme, akış ve gelişme içerisinde. Hegel, Herakleitos'un öğretisine (tez-antitez) ek olarak sentezi de önermektedir.

Hegel'in ortaya attığı “Tin” (düşünen varlık) kavramı ve Tin'in Tarihini incelemenin Doğa Bilimlerinden ayrılmasını düşünen bazı düşünürler süreç içerisinde, “Doğa” ve “Tin” bilimlerinin ayrılması gerektiğini öne sürmüştür. Örneğin, Wilhelm Dilthey, tin bilimlerini, *“Tarihsel/ Toplumsal gerçekliği konu alan bilimlerin tümü, (...) tin bilimleri adı altında toplanmıştır”*, (...) Tin bilimlerinin konusu ise *“insani/ tarihsel olan gerçeklik”* demiştir (2017, s. 2021). Wilhelm Dilthey, insanın toplumsal/tarihsel gerçekliğinin biliminin “tin bilimleri” olmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. Dilthey, kişinin özgürleşmesi ve “uyurgezer halinde kurtulması için” kişinin “tin bilimlerinin” yaptığı ve yapacağı araştırmalar ile sahip olacağı akla, bilgi, kavram, kuram ve bilinçliliğe gönderme yapmaktadır. *“İnsan burada, doğanın akışındaki boş ve ıssız tekrarı bilinç yoluyla aşar”* olarak açıklamıştır (Dilthey 2017, s. 25). İnsan, özne, varlık; doğa, kendinin içsel doğası, metalar

ve metaların imgeleri tarafından kuşatılmıştır; bu kuşatılmışlık boş ve ıssız tekrarlardan oluşmaktadır. Varlığın bu kuşatılmışlığı, boş ve ıssız tekrarı aşması için Nesnel Tin'e ve hatta Mutlak Tin'e ulaşması gerekmektedir. Hegel'de Tin üçe ayrılır: a) Öznel, b) Nesnel, c) Mutlak. Öz, görünüştür; Öz, yansımadır; Varlık, görünüştür; Görünüş kuşkuculuğun fenomenidir. Öznel Tin, kendindedir. Öznel Tin doğa ve kendi doğasının getirdiği fizyolojik, biyolojik ve ruhsal içgüdüler içerisindeki evreninde yaşamaktadır. "Görüngüsel Tinin bu bilimde görgül (ampirik-gözlemlenebilir/deneylenebilir), duyuşal bilinçten başlanır, ve bu sözcüğün asıl anlamında dolaysız bilmedir" (Hegel, 2014, s. 50). "Öznel Tin doğaya gömülmüş bulunan bilincin kendini ondan ayırma çabalarının türlü evrelerinden oluşan bir tarihe sahiptir" (Bumin, 2020, s. 141). Örneğin, sosyal medya uzamı, mekanı ve sahnesinde daha çok beden, bedensel özellikler, görünüş, bedenin (nesnenin) imgesi, imgenin mekanda nasıl sergilendiği; bedensel varlığın görünüş ve yansımalarının, metalar (marka, markaların imaj ve imgeleri) ile işbirliği, iletişimi, etkileşimi, paylaşımı ve katılımı öne çıkmaktadır ve bu durum gözlemlenebilmektedir. Öznel Tin'in var olabilmesi için sosyal medyada diğer Öznel Tin'ler tarafından kabul edilmesi gerekir ki, bu sosyal medya oyununda neredeyse bir gereklilik ve zorunluluktur. Öznel Tin sosyal medya hem habul görür hem de fizyolojik, biyolojik ve ruhsal içgüdülerin gerekliliği ve zorunluluğu olan ihtiyaçlarını giderir, özlüce doyurur. "*Tin (Geist)'in yasası doğal dünyada zorunluluk, buna karşın kültür dünyasında özgürlüktür*" (Cevizci, 2017, s. 922). Öznel Tin, insan varlığının bir zorunluluğudur ama bu dünyaya olan bağlılığı ve bağımlılığı (doymak bilmez bir iştah ile tüketmek) ile insan eliyle üretilen metalara karşı yabancılaşması ve refleksiyon yapması gerekmektedir. Tin hem bireyleşme hem de toplumsallaşma sürecini tamamlamak için kültürlenir (yaşadığı kültürü öğrenmek) ve kültürleşir (başka kültürler ile etkileşir).

Nesnel Tin, öznel değildir. "*Tinin var oluşu, kendi kendini nesne olarak almasıdır*" (Hegel, 1991, s. 57). Nesnel Tin, hüküm verendir, objektif olarak doğruyu, gerçeği ve hakikati arayan, araştıran ve inceleyendir. "*Nesnel Tin, Geist ya da kozmik aklın toplumsal ve politik kurumlarındaki dışsal tezahürleridir*" (Cevizci, 2018, s. 834). "*Nesnel Tin'in Hegel'in dünyası, ahlaksal, toplumsal ve politik kural ve kurumlardır*" (Bumin, 2020, s. 142; Stace, 2019, s. 149-150). Nesnel Tin, bireyleşme ve

toplumsallaşma sürecinde ortaya çıkar. Sosyal medya uzamı, mekanı ve sahnesinde politik söylem düşmüştür. Politik söylem alanı yaratması ile öne çıkan bir platform, iktidar ilişkileri tarafından satın alınarak, ismi değiştirilmiştir ve bu platform süreç içerisinde süper bir AVM'ye dönüştürülmek istenmektedir. Bu platformun geçirdiği değişim ve dönüşümü fırsat gören diğer platformlar ise, bu alanı girmiş ve/veya girmek istemektedir. Nesnel Tin sadece söylem de bulunmaz aynı zamanda bulunduğu, yaşadığı, kültürlendiği, kültürleştiği toplumu, kültürü, siyasalı, sanatı, eğitimi ve bilimi inşa eder. Nesnel Tin için bu toplumsal yapılar birer mekan ve sahnedir. Tin bu sahnede sadece düşünce, eylem ve söylemlerini paylaşmaz aynı zamanda bu kurum ve yapıların norm, yasa, kanun ve kuralların yapılmasında da aktif olarak rol oynar.

“Tin, düşünen özne değildir; tersine, insanı düşünce nesnel Tin'in ancak bir parçasıdır” (Arslan, 2017, s. 111). *“Aristoteles'in ünlü tanımı olan -düşüncenin düşüncesi-ne dönüşür (...) Kendisi düşüncedir ve bu düşüncenin nesnesi düşünce kendisidir. (...) Hegel'in Mutlak'ı aynı zamanda kendi bilincinde olmak, düşüncenin kendisidir”* (Stace, 2019, s. 47). Hegelci öğretiyeye göre Nesnel ve Mutlak Tin bir oluş, akış, gelişme ve evrim içerisinde var olabilmıştır. Doğal olarak kişi, özne, varlık, Tin toplumsal yapıların tarihselliğini diğer bir değişle alanın tarihselliğini, tarihsel deneyim, kültür ve bilgi stoğunu, özlüce *yaşanmış yaşamaktadır*. Schütz, bu durumu, kişi gündelik yaşam dünyasında *“kendisine kalan deneyimler ile oluşan bilgi stoğunda yaşamaktadır”* olarak açıklamıştır (2018, s. 87). Marks ise *“Tarihi insanlar yapar ancak onu kendi istedikleri gibi yapamazlar, onu seçtikleri koşullar içinde değil, doğrudan karşılaşılan, belirlenmiş ve geçmişten aktarılan koşullar içinde yaparlar. Tüm ölü kuşakların geleneği, yaşayan beyinlerin üzerine bir kabus gibi çöker”* demiştir (Ritzer ve Stepnisky, 2014, s. 47). Schütz ve Marks, toplumsal yapı ve sistemlerin tarihsel bir süreç içerisinde oluştuğuna gönderme yapmaktadır. Hegelci öğretisi ise Öznel ve Nesnel Tin'in bir sentez yaparak, bu durumu aşmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. *“Bu Mutlak Akıl, dünya tarihi boyunca bir evrim süreci içerisinde olmuştur”* (Cevizci, 2017, s. 920). *“Mutlak Tin sanat felsefesi ve din felsefesini içerir”* (Stace, 2019, s. 150). Mutlak Tin, varlığın tüm yaşamı süresince ürettiği kültürel, sanatsal, dinsel, mitsel, yönetsel, bilimsel ve siyasal üretimleri içermektedir. Hegel'in eserlerinde Mutlak Tin'i betimlerken

“Devlet” kavramı ve olgusu ile “Tanrı”ya çok sık atıf yapmaktadır.

HEGELCİ TİN KAVRAMININ DEVLET VE TANRI İLE İLİŞKİSİ

Hegelci öğretiye göre mutlak devlet olabilir. “*Devletin yaratılması Geist’in bireyleri ve insanları enstrüman olarak kullandığı en üst gayedir*” (Kenny, 2011, s. 308). “*Devlet -özgürlüğün gerçekleştirilmesidir, yani mutlak son gayedir ve kendisi için vardır*” (Kenny, 2011, s. 125). Hegel, Fransız Devrimi’ni, Napolyon’un yükselişini ve düşüşünü, Alman kent devletlerinin birleşme süreciyle tek bir devlete doğru dönüşümü hem incelemiş (nesnel) hem de yaşamıştır (öznel). “*Hegel’e göre (...) bireyin Doyuma ulaşması, herkesin, terimin gerçek anlamıyla Vatandaş olduğu yetkin Devletin yaratılmasını önkoşul olarak getirir*” (Kojeve, 2021, s. 23). Devlet kavramı ve olgusu, bireyin, öznenin, varlığın, monarşi ve dinsel yapılar karşısında mülkiyet edinme hakkını, seçme ve seçilme hakkını, devlet yapı ve sistemleri (yönetim, hükümet, kültürel, eğitim, sanat, siyasal) içerisinde etkin bir rol alabilme haklarına, adalete, eşitliğe ve özgürlüğe gönderme yapmaktadır. “*İnsan, tarihsel yapının malzemesi, yani ustası ve mimarı değildir sadece. Aynı zamanda, bu yapının -kendisi için- yapılmış olduğu kişidir: bu yapıda yaşar, onu görür ve kavrar; -betimler ve eleştirir-*” (Kojeve, 2021, s. 32-33). Kojeve’nin de belirttiği gibi birey, özne, varlık, Tin sadece devletin mimari değildir, aynı zamanda bu mekan ve zamanda Öznel ve Nesnel Tin olarak yaşamakta, betimlemekte ve eleştirmektedir. “*Özgürlük, yalnızca yasa ve hak gibi genel ve tözsel nesnelere bilip istemekte ve onlara uyan gerçekliği yani devleti meydana getirmektedir*” (Hegel, 1991, s. 162). Tin, özgürleşerek siyasal sistemi yeniden dizayn ederek, yönetim sistemi, şeklini, politik alanı ve aygıtı (devleti) oluşturabilir.

Hegelci öğretiye göre mutlak Tanrı olabilir. “*Hristiyan dininde Tanrının kendini bildirmiş olduğu bilinir, ve Tanrı tam olarak kendini bildirmektedir; bildirmek kendini ayırt etmektir*” (Hegel, 2016b, s. 200). “*Hegel Hristiyan dilini kullanmayı severdi (...) Felsefe ile dinin nesnesi aynıdır. Her ikisinde de nesne üst anlamda Tanrı olan Hakikattir ve Tanrı’da tek Hakikattir*” (Kenny, 2011, s. 337). Hegel’e göre Hristiyan dininde Tanrı kendini bildirerek, insandan kendini ayırt etmektedir. İnsan ise Tanrı’nın üstünlüğü ve onun ayırt edici özelliklerini kabul etmiştir. Tanrı kelimesinin dar anlamıyla tüm bilgi ve bilimlerin üstündedir ve o herşeyi bilen, gören, anlayan ve hakikate sahip olandır. Felsefe tarihi ve düşüncesinde idealar

ve anımsama kuramları ile öne çıkan Platon, eserlerinde hakikati, erdemi, erdemin özellikleri olan adalet, cesaret, bilgelik ve ölçülülüğü Sokrates'in diyalogları üzerinden betimlemekte, açıklamakta ve anlatmaktadır (Platon, 2013; 2014). Platon'a göre kişinin kötüye, yanılsa ve karanlığa sırtını çevirmesi için, “varlığın en ışıklı yönüne, “iyi” dediğimiz yönüne çevirebilmesi gerekir” demiştir (Platon, 2013, s. 174). Özne böylelikle hem kendini hem kendi-içini “aşkınsal özneye” dönüştürmekte hem de “Doğruluğun Gölgelelerinden” yardım alarak, aşkınlığın ruhsal gerçekliği olan “noesis” ve ruhsal gerçekliğin anlamı olan “noema”ya ulaşabilmektedir (Tan, 2022b). Hegelci öğretiyeye göre gerek dinsel gerekse de felsefe metinlerin nesnesi hakikattir. Diğer yandan Hegel, mantık ve diyalektiği kullanarak gerek mutlakı devlet olarak gerekse de mutlakı Tanrı olarak açıklayarak köle-efendi diyalektiğini vurgulamıştır.

Kendini kabul ettirmek için öncelikle kendini bildirmek gerekir. İki özne karşılaştığında her birinin diğerine kendi öznel hakikatini diğerinin nesnel hakikati haline getirebilmesi için kendisini diğerine kabul ettirmesi gerekmektedir. Örneğin, sosyal medyada kabul edilmenin tek yönlü olması durumunda özbilinçlerden biri etkin diğeri ise pasif konuma yükselmektedir. Kabul ettirme-kabul etme bireyin, öznenin, varlığın tüm yaşam sürecinde, yaşam sahnesindeki oynadığı tüm rol, konum ve statülerinde gözlemlenmektedir. Çocuklar, öğrenciler, çalışanlar, arkadaşlar, eşler, öğretmenler, akademisyenler, ebeveynler hem kendi aralarında hem de diğerleriyle bu kabul etme-kabul edilme oyununu tüm yaşamları boyunca oynamaktadır. “Hegel'e göre, insan tekinin hakikat olarak kabul ettiği bir şeyin öznel bir kanı olmaktan çıkıp, tam anlamıyla bir hakikat olması için diğer özbilinçler tarafından bilinmesi, kabul edilmesi gerekir” (Bumin, 2020, s. 17). Özne, öteki özneye (diğerine) kendini kabul ettirmeden var olduğu iddia edemez. Bu kabul ettirmenin doğal zorunluluk etkisi ve diyalektik süreçten dolayı öznenin biri *Efendi*, diğeri ise *Köle* olmayı kabul eder. “O halde sonuçta, zorunlu olarak taraflardan biri kabul edilecek (efendi), diğeri ise kabul etmekle (köle) yetinecektir” (Bumin, 2020, s. 37). “Tarihsel -diyalektik- Efendinin ve Kölenin -diyalektiğidir” (Kojeve, 2021, s. 80). K. Marx tüm savaşların esasen bir sınıflar mücadelesi olduğunu da vurgulamıştır. Devlet ve Tanrı mutlak olduğu için, insan, birey, vatandaş, özne, varlık ya devlet ya da Tanrı karşısında köledir. Hatta üretim araçlarına, mekanına ve sermayesine sahip olan iktidar ilişkileri

karşısında da insan, birey, vatandaş, özne ve varlık köledir. K. Marx'ın "tarihsel materyalizm" kavramına göre de ideolojiler, fikirler ve kültürler; üretim araçlarına, mekanına ve sermayesine özlüce madde temellerine göre belirlenir. "*Hegel'e göre köle ve efendilik mutlak roller değildir (...)* Köle, biyolojik varoluşla bütünleşmeyi, efendi ise onu aşmayı seçendir" (Bumin, 2020, s. 46). Hegel'e göre efendi kendi doğasına ait (biyolojik, fizyolojik ve ruhsal iç güdüler) özellikleri yenerek, nasıl kendi ile doğa arasındaki bağları ayırdıysa ve tüm bu özelliklerine yabancılaştıysa, köle'de çalışma yoluyla kendi ile doğa arasındaki bağları koparabilecek ve/veya yenebilecektir. Kölenin özgürleşmesi, *kendi ve kendi-içini* fark etmesi ve sentezlemesi için öncelikle üretmesi, okuması, araştırması ve bilmesi gerekmektedir. Okuyan, çalışan, bilen ve üreten varlık hem Özne Tin'ini hem Nesnel Tin'ini besleyerek, geliştirerek, akışların, mekanın ve zamanın içerisinde *kendi ve kendi-içini* yeniden inşa ederek, sentezler. Böylelikle hem geçmişin deneyim, bilgi, kavram ve kuramlarını kullanır hem de onları aşar ve hakikatin bilgisine ulaşır. Tin serüveni esasen burada başlar, hakikat oyununa katılarak, diğer özne ve varlıkların önlerini aydınlatır. Yeni ve sosyal medya olmak Tin için hem bir tehdit hem de bir fırsattır.

TİN İLE YENİ VE SOSYAL MEDYANIN İLİŞKİSİ

Araştırma, Hegelci öğretisi ve Tin bağlamında, Hegel'in mantık ve diyalektik kavramlarına bakışı, anlayışı, tanımlaması ve sınıflandırılmaları çerçevesinde, yeni ve sosyal medya olgusunda, Tin'in ne olduğunu, nasıl ve hangi aşamalardan geçtiğini, betimsel olarak incelemeyi, araştırmayı ve açıklamayı amaçlamaktadır. Hegel'e göre mantık bilimi; a) anlayış, b) olumsuz, c) olumlu yanları açıklamak için akıl yürütmektir. Diyalektik ise akıl yürütme yoluyla dünyayı anlamak için kullanılan felsefi bir yöntemdir. Diyalektik yöntem; çelişkileri tanımlar, çelişkileri çarpıştırarak, çelişkilerin altındaki nedenleri ve yasaları, çelişkilerin yarattığı anlam ve olguları araştırır ve betimler. Diyalektik yöntemin unsurları; a) düşünmek (*kendi ve kendi-için*), b) çelişkilerin belirlenimleri, c) çelişki belirlenimlerin birliğinin aşılması olarak açıklanmaktadır. Dünya nüfusunun (yaklaşık olarak 8 milyar) neredeyse yüzde altmış (yaklaşık olarak 5 milyar) yeni ve sosyal medyaya katılmaktadır. Özne Tin, doğa (dünya) ve insanın doğasından gelen biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal psikolojik duygu ve içgüdülerden etkilenmektedir. Varoluşsal zorunluluk ve diyalektik anlayıştan dolayı özneler varlıklarını

diğerlerine kabul ettirmek istemektedir. Öznel Tin'in var olabilmesi için sosyal medyada diğer Öznel Tin'ler tarafından kabul edilmesi gerekir ki, bu sosyal medya oyununda neredeyse bir gereklilik ve zorunluluktur. Yeni ve sosyal medyaya katılmak, hem takip edilmek (diğerleri tarafından kabul edilmek) hem de takip etmek (diğerlerini kabul etmek) demektir. Yeni ve sosyal medyaya katılmak aynı zamanda **öznenin** mekanda (sanal dünyada) var olmasını da sağlar. Yeni ve sosyal medya sadece takip edilmek ve takip etmek değildir aynı zamanda içerik paylaşmak (seyredilmek), paylaşılan içerikleri (seyretmek) izlemektir de. Öznel Tin sosyal medyada hem kabul görür hem de fizyolojik, biyolojik ve ruhsal dürtü ve içgüdülerin gerekliliği ve zorunluluğu olan ihtiyaçlarını giderir, özlüce doyurur. Bu doyum ve onun sağladığı haz; özneyi, varlığı ve Öznel Tin'i kuşatır; bu kuşatılmışlık sosyal medyayı bir arzu nesnesine dönüştürerek Öznel Tin'i sosyal medyaya bağımlı kılar. Öznel Tin, aracı (medyayı) bir arzu ve sevgi nesnesi olarak görerek enerji yatırımı yaparak, araca (medyaya) yönelmektedir. Öznel Tin mekandadır, varlık-görünüş-fenomen olarak kendini sergilemektedir; Öznel Tin'in bu özellikleri mekanda yayılmaktadır. Öznel Tin hem takipçileri tarafından beğenilmek, yorum almak, takipçi sayısını artmak, etkilemek için enerji, zaman ve para harcar hem de takip ettiklerinin paylaşım ve içerikleri izler. *Öznel Tin kendini diğerlerine kabul ettirmiştir ama aynı zamanda kabul de etmiştir; bu ilişkide köle, efendi diyalektiği sorunu hala çözülmemiştir.* Öznel Tin diğerleri karşısında *efendi* olabilmek için daha çok enerji, zaman ve para harcar ki bu durum Öznel Tin için bir haz ilişkisinden daha çok bir yükümlülüğe dönüşmüştür. Diğer yandan yeni ve sosyal medya sadece diğer Öznel Tin'ler yoktur, aynı zamanda sosyal medya sahnesi bir pazaryeridir ve bu pazaryerinde markalar, markaların imgeleri ve markaların paylaşımları da bulunmaktadır. Öznel Tin'in harcadığı enerji, zaman ve para arttıkça markaların ürün ve hizmetleri daha çok satın alınmaktadır. *Diyalektik çelişkileri ortaya koymaktır. Öznel Tin'in kendini kabul ettirme ve seyretme isteği, markaların bilinirliklerini, görünüşlerin, yansımalarını, imajlarını, değerlerini ve satışlarını daha da arttırmaktadır. Bu neredeyse bir belirlenime özlüce bir yasaya dönüşmektedir.* Sosyal medya bir metadır. İnsan eliyle üretilmiştir ve üretilme amaçları bulunmaktadır. Öznel Tin, bireyleşme sürecinde çevresinden gelen ödüllere bağımlıdır; çevresini taklit eder ve model alır; sosyal medya oyunu ödül (beğeni-kalp/takipçisayısı) üzerine kuruludur; yeni ve sosyal medyada Öznel Tin'in taklit edeceği, model

alacağı, idealleştireceği, özdeşleşeceği hatta itaat edeceği pek çok nesne ve imgeyi barındırmaktadır. Özne Tin, *efendi* olmak için katıldığı yeni ve sosyal medyanın *kölesi* olmuştur. *Köle* olmak Özne Tin için varoluşsal bir zorunluluktur ama Özne Tin özgürleşmesi için yeni ve sosyal medyaya refleksiyon yapması ve/veya yabancılaşması gerekmektedir. “*İnsan çalışması dolayısıyla, gerçekliğin bilincinde olan gerçek bir doğaüstü varlıktır: yani ete kemiğe bürünmüş Tindir*” (Kojève, 2021, s. 97). Kojève’nin de vurgulandığı gibi Özne Tin sadece çalışarak, yani üreterek, bilerek, öğrenerek, eleştirel düşünceye sahip olarak *kendini* aşabilir ve *kendisine* ulaşabilir (Nesnel Tin). Nesnel Tin’in *kendisi-için* sosyal medyanın ne olduğunu, hangi bağımlılıklar yarattığını, neden üretildiğini, hangi iktidar ilişkileri tarafından kullanıldığını, katılmak-paylaşmak-etkileşime ve işbirliğine girerek sahip olduğu hangi verilerin piyasa sistemine birer meta olarak sunulduğunu bilmesi gerekir. Çalışmada atıf yapılan düşünürlerin de açıkladığı gibi, Tin aynı zamanda mekanın ve zamanın bilincindedir. Bilincinde olmak sadece medya metinlerini okumak, dinlemek ve izlemek değildir aynı zamanda okuduğu, dinlediği ve izlediği enformasyon ve bilgilerin gerçek, doğru ve hakikat olup olmadığını; zamanın (tarihin) ve mekanın getirdiği koşulların da bilincinde olmaktır. Diğer yandan Nesnel Tin yeni ve sosyal medyayı sanatsal, kültürel ve bilimsel içerikler üretmek yaratıcılığını sergilemek için de kullanabilir. Nesnel Tin sadece söylemde bulunmaz aynı zamanda bulunduğu, yaşadığı, kültürlendiği, kültürleştiği toplumu, kültürü, siyasalı, sanatı, eğitimi ve bilimi inşa eder.

“*-Benin diğerleriyle, diğerlerinin benle birliğinin duyumu- olarak kurulan bir etkileşim biçiminde gerçekleşiyor olmasıdır*” (Honneth, 2022, s. 95). Yeni ve sosyal medya etkileşimden daha çok etkileşimliliklidir. Etkileşim kavramı iki özne arasında gerçekleşen input-output ilişkisine gönderme yapmaktadır. Oysa yeni ve sosyal medyada iki özne arasında araç (medya) vardır ki bu araç diğer araçlar ile de etkileşimlilik halindedir, özlüce iki öznenin input-output çıktıları-verileri iktidar ilişkileri tarafından işlenmekte, sınıflandırmakta ve tekrardan piyasa sistemine sokulmaktadır. “*Var olan herşeyin bir zemini vardır ya da koyulmuş bir şey, dolaylı bir şeydir*” (Hegel, 2014, s. 367). Yeni ve sosyal medyanın da zemini (mekanı) dolaylıdır, özlüce endirektir/vasitalıdır. Yeni ve sosyal medyanın dolaylı olması hem markalara hem de iktidar ilişkilerine, gözetleme, izleme, dinleme, etiketleme (damgalama anlamında) ve kontrol etme

olanaklarını sağlamaktadır. Diğer yandan yeni ve sosyal medya, Nesnel Tin'ler için diğer Tin'lerin ürettiği sanatsal, kültürel ve bilimsel içeriklere ulaşabilmektir de. Tin ayrıca yeni ve sosyal medya uzamı, mekanı ve sahnesinde hakikat oyununu katılabilir ve diğer Tin'ler ile birlikte bu uzam, mekan ve sahnede *ben değil bizleri* sahneleyebilir. Yabancılaşan ve özgürleşen Tin, Mutlak Tin'in sahip olduğu hakikate ulaşarak, eylem ve söylemleriyle hem kendisinin hem de diğer tinlerin önleri aydınlatmaktadır ki, Tin böylelikle görüngübilimin konusu olmaktadır.

“Hakikati yalnızca töz değil, aynı zamanda da özne olarak anlamak ve dile getirmek gerekir” (Hegel'den aktaran Bumin, 2020, s. 104). Diyalektiği ve mantığı kullanan Tin, düşünür, eylem ve söylemlerde bulunarak hakikati ifade etmeye çalışır. *“Tin'in doğası, onun karşıtıyla, yani Maddeyle karşılaştırılarak anlaşılabilir. Maddenin özü yerçekimidir: Tin özü özgürlüktür”* (Hegel'den aktaran Russell, 2017, s. 428). *“Ahlaksal duruş noktası salt -kendinde- değil ama -kendi için- sonsuz olduğu düzeye dek İstencin duruş noktasıdır”* (Hegel, 2013, s. 136). Hegel'in de vurguladığı gibi istenç, iradedir; irade özgürdür; Tin'in özgür iradeye sahip olarak ve bu istenci sergileyerek, mekanik ruhçuluk ve teknolojik determinizm gibi özgür irade ve seçimin olmadığı açıklayan belirlemci öğretilere karşı bir tavır sergileyerek, özgür iradeyi, hakikati ve özgürlüğün bilincini yayması gerekir. Böylelikle, Tinler bir araya gelerek bizleri, yani “Birliğin Toplumu”nu oluşturabilir diğer bir deyişle özgür, iradeli ve bilinçli bir kültür yaratabilir. Nesnel Tin için yeni ve sosyal medya birer mekan ve sahnedir. Tin bu sahnede sadece düşünce, eylem ve söylemlerini paylaşmaz aynı zamanda var olduğu, toplumsallaştığı devleti, siyasal kurum ve yapıları inşa eder; kurum ve yapıların çıkardığı norm, yasa, kanun ve kuralların yapılmasında da aktif olarak rol oynar. *“Evrensel tin ya da dünya tini, Tanrı'yla aynı şey değildir. O, tinin rasyonelliğinin dünyasal varoluşudur”* (Pinkard, 2017, s. 489). Hegel'e göre devlet, toplum ve politikaların varoluşlarını sağlayan, tarihi yapan Tanrı değil, Tin'dir. Tin, evrensel gerçeklik, doğruluk ve hakikatların tarihidir, özlüce geçmiş ve bugün Tin'in önünü aydınlatmaktadır ama geleceğin koşullarını ve paradigmasını (sistem-dizge) öngörmesi, planlaması için Nesnel Tin'in geçmişin ve bugünün sanatsal, kültürel ve bilimsel içeriklerini de aşması gerekir. *“Varlık dolaysız olandır. Bilme gerçek olanı, Varlığın kendinde ve kendi-için ne olduğunu bilmeyi istediği için, dolaysız olanda ve onun*

belirlenimlerinde durup kalmaz (...) (Hegel, 2014, s. 295). Evren bir sonsuz akış içerisinde; Tin'in bu sonsuz akış içinde var olabilmesi için çalışması, öğrenmesi, gelişmesi ve kendini aşması gerekmektedir.

SONUÇ

İnsanın varoluşsal, düşünsel, akılsal, söylemsel, eylemsel, sanatsal, dinsel ve kültürel üretimleri ile oluşan Tin, insanın hem kurtuluş ve özgürlük hem de mutluluk idealarına ulaşmasını sağlar. Tin düşündür; düşündüğü için *kendi* tarihini *kendisi-için* yapmaktadır. Tin kültürünü yaratırken yaratıcıdır; yaratıcı dünya, Tin'in dünyası ve dünya tarihidir. Hegel, Tin kavramı ile düşünce tarihinin Tin ile başladığını, dolayısıyla gerçekliği, doğruyu ve hakikati betimlemek, tanımlamak, araştırmak ve açıklamak için Tin'in tarihine bakmanın gerekliliğine vurgu yapmıştır. Dolayısıyla Tin üretim, eylem, söylem, sanat, siyasal, düşünce, etik, ahlak, din, bilgi, bilim ve bilgeliğin olduğu mekan ve zamandır. Tin'ler "Birliğin Toplumu"nu oluşturan mutlak tözdür. Bu tözler "*kendi*" (içkinlik) ve "*kendi-için*"deki (aşkınlık) karşıtlıkları sentezleyerek hem özgür ve bağımsızdır hem de toplumun birliğini sağlamaktadır.

"Öz", görünüştür; "Öz", yansımadır; "Varlık", görünüştür; "Görünüş" kuşkuculuğun fenomenidir. Özne Tin, *kendindedir*. Özne Tin, doğa (dünya) ve insanın doğasından gelen içgüdüler ile biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal psikolojik duygu ve içgüdülerden etkilenmektedir. *Özne ya kendisinden ya da arzulanan nesnenin bir enerjisinden dolayı, bir fenomene, nesneye ve nesnenin imgesine yönelmektedir*. Bu yönelmede kişinin arzusu, arzulanan nesne, nesnenin imgesi ve fenomenin "görünüşü", verili olan "görünen şey", "yaratılan anlam" ve "fenomenin öz anlamı" etkindir. Özne Tin'in beslenmesi, gelişmesi ve büyümesi için biyolojik ve fizyolojik duygu ve içgüdüler bir zorunluluktur. Bu zorunluluk aynı zamanda insanın doğada (dünya) var olmasını da sağlar. Özne Tin yaşadığı doğada (dünya) ve kendi doğasında fenomenler tarafından kuşatılmıştır. İnsanlar sanki bir boşlukta yüzer gibidirler ve bilincin ortaya çıkması için öznenin "aşkınlığı" fark ederek, ona ulaşması gerekmektedir, yani özlüce bir kurtuluşa ihtiyaç duyar. Nesnel Tin'e kurtuluşu ve özgürleşmesi için yabancılaşma bir zorunluluktur. Yabancılaşma, Nesnel Tin'in insan eliyle üretilen metalara ve doğadaki nesne ve imgelere neden yöneldiğini, ilgi duyduğunu, onları birer arzu nesnesine dönüştürdüğünü anlaması için bir

zorunluluktur.

Nesnel Tin, bireyleşme ve toplumsallaşma sürecinde ortaya çıkar. Nesnel Tin, *kendini* ve *kendi-içini* anlaması, keşfetmesi ve bilmesi için dilini, dilleri, sözleri, kavramları bilmesi ve öğrenmesi gerekmektedir. Nesnel Tin sadece söylem de bulunmaz aynı zamanda bulunduğu, yaşadığı, kültürlendiği, kültürleştiği toplumu, kültürü, siyasalı, sanatı, eğitimi ve bilimi inşa eder. Nesnel Tin'de etik, ahlak, sosyoloji, siyasal, dinsel, sanatsal ve kültürel biçimler öne çıkmaktadır. Nesnel Tin, hem doğal ve sanal uzamdaki nesne ve imgelere (ürün, marka, meta, metafetişizmi) hem de toplumsal enformasyonlara karşı bir yabancılaşma yaşayarak kendi içine dönerek, kendini keşfederek, kendini tanıyarak ve kendini bilerek, hakikata ulaşarak kendi tarihini yapabilir. Tin'in tarihi kozmik evrenin tarihidir. Tin kendi tarihini *kendi* ve *kendisi-için* yapmaktadır. Tin böylelikle hakikate ulaşarak, Mutlak'ın bilgisine sahip olabilir. Mutlak Tin veya Tin (Geist) hakikati söyleyen ve ifade eden kişidir (parrhesiastes), hakikati ve doğruyu, açıksözlülük, açık yüreklilik içinde söylemektir. Tin (Geist) parrhesia 'yı oyunlaştırarak, diğer Tin'lerinde bu oyuna katılmalarını sağlayarak, "*Tin bir ben değil, biziz!*" anlamına geldiğini vurgulamaktadır. Yabancılaşan Tin, Mutlak Tin'in sahip olduğu hakikate ulaşarak, eylem ve söylemleriyle hem kendisinin hem de diğer tinlerin önleri aydınlatmaktadır; böylelikle Tin görüngübilimin konusu olmaktadır. Görüngübilim (Fenomenoloji), Tin'in Aklını, Söylemini, Eylemini, Tarihini, Bilincini, Serüvenini ve Bütünsel Varlığını inceleyen bir dalıdır. Görüngübilimin başlangıcı Tin'in ortaya çıktığı mekan ve zamandır. Tin kendi tarihini söylem, eylem ve düşünceleri ile yaparken, görüngübilimde Tin'i incelemekte ve araştırmaktadır. Görüngübilim mantık ve diyalektiği kullanır.

Mantık kavramı, doğru düşünüş yoluna, yöntemine ve esaslarına işaret ederken, diyalektik akıl yürütme yoluyla dünyayı anlamak için kullanılan felsefi bir yöntemdir. Mantık, öncelikle somut olan varlıktan başlayarak, öznenin doğa ve kendisinin doğasından gelen özellikleri, öznenin insan eliyle üretilen metalara (marka, ürün, hizmet, araç vb.) ilişkisini ve çelikilerini betimlemeli, daha sonradan öznenin kendi doğasına karşı nasıl bir refleksiyon (eleştirel düşünce) yaparak, kendi doğasına yabancılaşmasını sağlayacağını açıklamalıdır. Diyalektik yöntem çelikileri tanımlar,

çelişkileri çarpıştırarak, çelişkilerin altındaki nedenleri ve yasaları, çelişkilerin yarattığı anlam ve olguları araştırır ve betimler. Çelişkiler tüm diyalektiğin kaynağıdır. Tin'in çelişkileri ortaya çıkarması, onların ne olduğunu betimlemesi ve çelişkileri çarpıştırarak hakikate ulaşması için mantık bilimini de kullanması gerekmektedir.

Varlık olarak özne-Öznel Tin'in, beden-görünüş-fenomen olarak yeni medyada var olması, var olmak istemesi onun kendi doğasından ileri gelmektedir. İd ve benlik arzularını gidermek, tatmin ve doyum sağlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak için yeni medya olması, Tin'in varoluşsal özelliklerinden ve zorunluluklarından biridir. Özne, öteki özneye (diğerine) kendini kabul ettirmeden var olduğu iddia edemez. Bu kabul ettirmenin doğal zorunluluk etkisi ve diyalektik süreçten dolayı öznenen biri *Efendi*, diğeri ise *Köle* olmayı kabul eder. Yeni ve sosyal medyaya katılmak, hem takip edilmek (diğerleri tarafından kabul edilmek) hem de takip etmek (diğerlerini kabul etmek) demektir. Yeni ve sosyal medyaya katılmak aynı zamanda öznenin mekanda (sanal dünyada) var olmasını da sağlar. Öznel Tin sosyal medyada hem habul görür hem de fizyolojik, biyolojik ve ruhsal dürtü ve içgüdülerin gerekliliği ve zorunluluğu olan ihtiyaçlarını giderir, özlüce doyurur. Bu doyum ve onun sağladığı haz; özneyi, varlığı ve Öznel Tin'i kuşatır; bu kuşatılmışlık sosyal medyayı bir arzu nesnesine dönüştürerek Öznel Tin'i sosyal medyaya bağımlı kılar. Öznel Tin kendini diğerlerine kabul ettirmiştir ama aynı zamanda kabul de etmiştir; bu ilişkide *köle*, *efendi* diyalektiği sorunu hala çözülmemiştir. Öznel Tin'in harcadığı enerji, zaman ve para arttıkça markaların ürün ve hizmetleri daha çok satın alınmaktadır. Diyalektik çelişkileri ortaya koymaktır. Öznel Tin'in kendini kabul ettirme ve seyretme isteği, markaların bilinirliklerini, görünüşlerin, yansımalarını, imajlarını, değerlerini ve satışlarını daha da arttırmaktadır. Bu neredeyse bir belirlenime, özlüce bir yasaya dönüşmektedir. Öznel Tin, *efendi* olmak için katıldığı yeni ve sosyal medyanın *kölesi* olmuştur. Bir tarafta deneyimlenen dünya (doğa ve nesnel), metalar (markalar ve ürünleri ile nesne ve arzu ilişkisi) ve onlara sıkı sıkıya bağlı ve bağımlı özne; diğer tarafta deneyimlenen öznenin *kendisinde* olan doğal iç güdülerin getirdiği karışıklık, bu karşılığın yarattığı korku, kaygı, haz, acı ve şiddet ile onların yarattığı ve sahip olduğu imge, imaj ve anlamlar tarafından kuşatılmışlığı; tüm bunlara ek olarak *kendisi için* düşünüşün, aklın, bilincin, üretilmiş bilgi, bilim ve bilgelerin getirdiği idealar ve

metafizik dünyası: özne için bu karşıtlıklar bir zorunluluktur ama öznenin bu çatışmaları, karşıtlıkları ve zorunlulukları aşması da gerekir. Tin hem *kendisinde* hem de *kendisi-içindir*. Tin'in içkin ve aşkın olan bu iki yaşam dünyasını sentezleyerek üretmesi gerekmektedir. *Köle* olmak Öznel Tin için varoluşsal bir zorunluluktur ama Öznel Tin özgürleşmesi için yeni ve sosyal medyaya refleksiyon yapması ve/veya yabancılaşması da gerekmektedir.

Efendi kendi doğasına ait (biyolojik, fizyolojik ve ruhsal iç güdüler) özellikleri yenererek, nasıl kendi ile doğa arasındaki bağları ayırdıysa ve tüm bu özelliklerine yabancılaştıysa, köle'de çalışma yoluyla kendi ile doğa arasındaki bağları koparabilecek ve/veya yenebilecektir. Kölenin özgürleşmesi, *kendi ve kendi-içini* fark etmesi ve sentezlemesi için öncelikle üretmesi, okuması, araştırması ve bilmesi gerekmektedir. Nesnel Tin ise bu mekanı (araç-medya) söylemleri, eylemleri ve düşüncelerini ifade etmek için kullanır. Nesnel Tin sadece söylem de bulunmaz aynı zamanda bulunduğu, yaşadığı, kültürlendiği, kültürleştiği toplumu, kültürü, siyasalı, sanatı, eğitimi ve bilimi inşa eder. Tin sadece bedeni (varlık-görünüş) ile mekanda değildir, Tin aynı zamanda mekanın ve zamanın bilincindedir. Bilincinde olmak sadece medya metinlerini okumak, dinlemek ve izlemek değildir aynı zamanda okuduğu, dinlediği ve izlediği enformasyon ve bilgilerin gerçek, doğru ve hakikat olup olmadığını; zamanın (tarihin) getirdiği koşulların da bilincinde olmaktır. Öznel, Nesnel ve Mutlak Tin bir oluş, akış, gelişme ve evrim içerisinde var olabilmıştır.). Evren bir sonsuz akış içerisinde; Tin'in bu sonsuz akış içinde var olabilmesi için çalışması, öğrenmesi, gelişmesi ve kendini aşması gerekmektedir. Sosyal bilimlerde yeni ve sosyal medyayı anlama çalışmalarında pozitivist, eleştirel ve hermeneutik kavram, kuram, yöntem ve teknikler öne çıkmaktadır. Oysa felsefe hakikate ulaşma yollarını araştırır; olgu ve olayları betimler, kavramlaştırır ve kuramlaştırır. Hegel'in felsefesi ve görüngübilim çerçevesinde, mantık ve diyalektiği kullanarak yeni ve sosyal medyayı anlama çalışması, Tin'in varoluşsal sürecini açıklamamıza yol göstermektedir. Öznel Tin için yeni ve sosyal medya sadece bir görünüştür, yanılsamadır, imgelemdir ve fenomendir ama Nesnel Tin için yeni ve sosyal medya kamusal ve siyasal bir alandır, toplumsallaşma ve uyumlaşma sürecine, bilgi edinmeye ve bilgilendirmeye yardım eder. Ayrıca yeni ve sosyal medya Mutlak Tin'in, hakikat oyunun sergilendiği ve ifade edildiği bir mekan, uzam ve sahnedir de. Yeni ve sosyal medya aynı zamanda Hegel'in köle-efendi diyalektiğinin

çözülenemediği bir mekan, uzam ve sahnedir. Araştırma, yeni ve sosyal medyada marka ve Özel Tin iletişimi, etkileşimi, paylaşımı ve katılımı ilişkisinde oluşan meta-fetişizmin araştırılmasını önermektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, A. (2017). *Felsefeye Giriş*. BB101 Yayınları.

Ateşoğlu, G. (2021). Toplumsal Varlığın Hegelci Ontolojisini Anlama İmkânı Üzerine Bir Ön- Hazırlık, (Der. Gülenç, K. ve Gürel, Ö. E.) . *Alacakaranlıkta Hegel'i Düşünmek*. Ayrıntı Yayınları.

Aurelius, M. (2020). *Düşünceler*. (Karadeniz, Ş. Çev.).Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık.

Beiser, F. C. (2018). *Hegel'den Sonra: 1840-1900 Yılları Arasında Alman Felsefesi*, (Soysal, S. Çev.). Hil Yayınları.

Bumin, T. (2020). *Hegel: Bilinç Problemi, Köle-Efendi Diyalektiği, Praksis Felsefesi*. Yapı Kredi Yayınları.

Cevizci, A. (2017). *Büyük Felsefe Sözlüğü*. Say Yayınları.

Cevizci, A. (2018). *Felsefe Tarihi*. Say Yayınları.

Cicero. (2019). *Yasalar Üzerine*, (Çevik, C. C. Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Çıdam, V.(2021). Eleştirel Teorinin (Sol)Hegelci Revizyonu: Axel Honneth ve Tanınma Kavramı, (Der. Gülenç, K. Ve Gürel, Ö. E). *Alacakaranlıkta Hegel'i Düşünmek*. Ayrıntı Yayınları.

Dilthey, W. (2017). *Hermeneutik ve Tin Bilimleri*, (Özlem, D. Çev.). Notos Kitap.

Epiktetos, (2019). İçsel Huzur İyi Yaşamın Kapısını Açar, (Erengil, C. Çev.). Beta Basım Yayım.

Gadamer, H. G. (2021). *Hegel'in Diyakletiği: Beş Hermeneutik Çalışma*, (Der. Ateşoğlu, G.). Ayrıntı Yayınları.

Hegel, G. W. F. (1991). *Tarihte Akıl*, (Sözer, Ö. Çev.). Ara Yayıncılık.

Hegel, G. W. F. (2011). *Tinin Görüngübilimi*, (Yardımlı, A. Çev.). İdea Yayınları.

Hegel, G. W. F. (2013). *Tüze Felsefesi*, (Yardımlı, A. Çev.). İdea Yayınları.

Hegel, G. W. F. (2014). *Mantık Bilimi*, (Yardımlı, A. Çev.). İdea Yayınları.

Hegel, G. W. F. (2015). *Hukuk Felsefesinin Prensibleri*, (Karakaya, C. Çev.). Sümer Yayıncılık.

Hegel, G. W. F. (2016a). *Tarih Felsefesi*, (Yardımlı, A. Çev.). İdea Yayınları.

Hegel, G. W. F. (2016b). *Tanrının Varoluşunun Tanıtları Üzerine Dersler*, (Yardımlı, A. Çev.). İdea Yayınları.

Heraklitos, (2016). *Fragmanlar*, (Akgün, A. Çev.). Kabalcı Yayıncılık.

Heraklitos, (2014). *Fragmanlar*, (Kakmak, C. Çev.). Alfa Basım Yayım.

Honneth, A. (2022). *Bireysel Özgürlüğün Patolijeleri: Hegel'in Sosyal Teorisi*, (Özcan, H. D. Çev.). Livera Yayınevi.

Husserl, E. (2016). *Bunalım*, (Özşar, L. Çev.). Biblos Yayınları.

Kant, I. (2017). *Arı Usun Eleştirisi*, (Yardımlı, A. Çev.). İdea Yayınevi.

Kenny, A. (2011). *Batı Felsefesinin Yeni Tarihi: III. Cilt, Modern Felsefe'nin Yükselişi*, (Uzundağ, V. Çev.). Küre Yayınları.

Kojeve, A. (2021). *Hegel Felsefesine Giriş*, (Hilav, S. Çev.). Yapı Kredi Yayınları.

- Marx, K. (1986). *Kapital: Birinci Cilt*, (Bilgi, A. Çev.). Arpaz Matbaası.
- Pinkard, T. (2017). *Hegel*, (Albayrak, M. B. Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Platon. (2013). *Devlet*, (Bozkurt, A, G. Çev.). Avrupa Yakası Yayıncılık.
- Platon. (2014). *Sokrates'in Savunması*, (Rifat, S. Çev.). Everest Yayınları.
- Ritzer, G. & Stepnisky, J. (2014). *Sosyoloji Kuramları*, (Hülür, H. Çev.). De Ki Basım Yayım.
- Russell, B. (2017). *Batı Felsefesi Tarihi 3 Cilt: Modern Felsefe*, (Fethi, A. Çev.). Alfa Basım Yayım.
- Russell, B. (2018). *Batı Felsefesi Tarihi 1 Cilt: İlk Çağ Felsefesi*, (Fethi, A. Çev.). Alfa Basım Yayım.
- Sartre, J, P. (2016a). *Egonun Aşkınlığı*, (Kırkoğlu, R. Çev.). Hill Yayın.
- Schütz, A. (2017). *Fenomenoloji ve Toplumsal İlişkiler*, (Akan, A. ve Kesikoğlu, S. Çev.). Heretik Yayınları.
- Stace, W. T. (2019). *Hegel Üzerine*, (Belge, M. Çev.). Fol Kitap.
- Tan, H. (2022a). *Dijital Dalgalar Cilt 1: Yakınsama*. Nobel Bilimsel (Akademik) Yayınları.
- Tan, H. (2022b). Fenomenolojik Bir İnceleme: Sosyal Medyada Hakikati İfade Edeni Bulmak ya da Hakikati İfade Eden Olmak. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14 (3): 353-379.
- Timuçin, A. (2004). *Felsefe Sözlüğü*. Bulut Yayın Dağıtım.
- Uygur, N. (2016). *Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Sorunu*. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.